

LEOŠ JELEČEK

OBRAZ BRITSKÉ A SEVEROAMERICKÉ HISTORICKÉ GEOGRAFIE V JOURNAL OF HISTORICAL GEOGRAPHY

L. Jeleček: *The Image of British and Northamerican Historical Geography in the Journal of Historical Geography*. — Sborník ČSGS, 95, 3, p. 201—208 (1990). — The paper treats mainly of the analysis of the Journal of Historical Geography volumes 1985—1989 contents, its history, tasks and personal support. The topical, periodizational and regional structure of the journal is characterized. The paper indicates the journal as main world periodical of the discipline and shows its slow transformation from journal of English speaking countries into international one. The information about some aspects of organizational development of historical geography in U. K. and U. S. A., others journals in the field of historical geography published there and CUKANZUS's last activities are given in this paper.

V roce 1975 začalo nakladatelství Academic Press vydávat čtvrtletník *Journal of Historical Geography* (24) o celkovém rozsahu ročníku asi 460 stran. Vznik časopisu byl výsledkem rozmachu britské a severoamerické historické geografie, počínajícího v 70. letech (2, 8, 13, 27, 31, 32). *Journal of Historical Geography* (dále jen JHG) se sám charakterizuje jako mezinárodní časopis vydávaný společně ve Velké Británii a USA. Jeho zakladateli byly významné osobnosti historické geografie těchto zemí J. Patten a A. Clark. I dosud má JHG dva editory: hlavního, kterým je od r. 1987 čelný představitel britské historické geografie (a patrně „následník“ jejího nestora H. C. Darbyho) Alan R. H. Baker z University of Cambridge, a editora pro Ameriku, jímž je R. D. Mitchell (Univ. of Maryland). Toho od ročníku 1990 nahradí J. Radford z York Univ., Ontario, Kanada. Bohatou recenzní rubriku vedou nyní za britskou stranu S. Daniels (Univ. of Nottingham), za USA D. Wishart (Univ. of Nebraska—Lincoln). JHG má asi patnáctičlennou mezinárodní redakční radu, jejímiž členy jsou například bývalí editoři J. Patten a H. Prince z Velké Británie a D. Ward z USA, dále zástupci historické geografie SRN (D. Denecke), Kanady (J. H. Galloway), Francie (J. R. Pitte), Austrálie (J. M. Powell), Švédska (U. Sporrang), Japonska (T. Ukita). Ze státní střední a východní Evropy je pouze jeden zástupce — autor této informace. Přes poměrně široký mezinárodní charakter redakční rady lze JHG charakterizovat jako časopis reprezentující britsko-americkou, či anglicky píšící historickou geografii. Podle svých zakladatelů by JHG měl publikovat články ze všech disciplín či směrů historické geografie, které by měly vyvolat zájem jak mezinárodní, tak interdisciplinární.

Domnívám se, že JHG je nejvýznamnějším historickogeografickým periodikem ve světě, a to přes všechny výhrady k jeho britsko-americkému centralismu, ostatně pomalu potlačovanému jeho současnými editory. Podle referativního žurnálu Social Science Index (geografii a historickou geografii považuje za společenskou vědu), který v r. 1985 plně sledoval 1416 časopisů a výběrově 3267 periodik, byl JHG tento rok na 4. místě z 25 „geography source journals“ podle tzv. „impact faktoru“. Jen 5 z časopisů mělo tento ukazatel větší než 1. Ostatní historickogeografická periodika ve světě mají spíš regionální charakter, nebo jsou vydávána víceméně jako „interní tisky“. Je to např. sborník Historická geografie vydávaný od r. 1968 Ústavem čs. a světových dějin ČSAV, resp. Historickým ústavem jako snad první historickogeografické periodikum na světě (1, 6, 15, 18, 19). Zakladatelé JHG koncipovali jeho profil jako co nejpestřejší a nejeklektičtější, v tom pokračovali H. Prince a D. Ward. Současní editoři na tento trend navazují, posilují však internacionalizaci jeho obsahu a podíl teoreticky a metodicky zaměřených studií. Podle A. Bakera (7) je hlavní úlohou JHG publikovat kritická vyhodnocení výsledků historickogeografických výzkumů, zejména však těch, která jsou zajímavá a přínosná pro zahraniční čtenáře a mají interdisciplinární charakter — regionálních studií v něm najdeme málo. Časopis by měl publikovat jak analytické, tak syntetické studie, popisující či objasňující strukturu (spíš daný stav) či vývoj předmětu výzkumu a reprezentující názor jednotlivců či různých historickogeografických škol. Vítá tedy články nejen z pera historických geografů, ale i historiků, archeologů, antropologů, demografů, sociologů, ekonomů aj. Baker (7) proklamuje cíl nejen rozvíjet historickogeografické výzkumy, ale i „lépe psát“ historickou geografii. Zřejmě proto zavedl od ročníku 1987 novou rubriku „Debaty“.

Koncepce a postavení JHG odpovídají tradici i současné úloze britské a severoamerické historické geografie ve světě. O vývoji a charakteru britské historické geografie jsme dobře informováni česky publikovanými články A. Bakera (8) i F. Cartera (11). K dispozici je řada studií v angličtině (1, 2, 5, 13, 14, 26, 29), upozornit je třeba na německy psanou studii A. Simmsové (32, 3). O vývoji světové, zejména „anglosaské“ historické geografie informují dostupné články L. Jelečka a V. V. Annenkova (1, 20, 21, 23). Dost informací podává sborník „Explorations in Historical Geography“ (14), zajímavé postřehy uvedl i H. Prince (31).

Jak jsem již poukázal (19, 20, 23), ve světě se historická geografie rozvíjí především v oblasti geografických věd. Tomu odpovídá i její institucionalizace v rámci Mezinárodní geografické unie (20, 23). Situace u nás, částečně v NDR a SSSR, kde důležité organizační a výzkumné základy historické geografie institucionálně a personálně spočívají v historických vědách, je proto specifická. Nicméně však nebrání v zapojení do aktivit mezinárodní obce historických geografů (20—23).

Ve Velké Británii se asi jedna třetina univerzitních učitelů geografie působících na plný úvazek považuje za historické geography. Přitom jejich počet se zvýšil z asi 15 ve školním roce 1948/49 na 97 v r. 1983/84! Asi 90 procent z nich jsou původním vzděláním „čistí“ geografové. Nejvíce historických geografů působí na univerzitě v Cambridge, potom na Univ. College London, Univ. of Birmingham a Queen Mary College London (více viz lit. 29).

Jak jsem uvedl dříve (23), byla ve srovnání s tím situace u nás dlouho nedobrá. Přednáška z historické geografie na přírodovědeckých fakultách zmizela z osnov, nebylo možné studovat mezioborově dějepis a zeměpis, čímž trpěla nejen naše historická geografie, ale i geografie, historická kartografie a historiografie. První náznaky zlepšení přišly na přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy brzy po velkých změnách v naší společnosti. Byly obnoveny přednášky z historické geografie a otevřela se opět učitelská kombinace zeměpis — dějepis. Uznáváme, že geografie je vědou, která zkoumá vztahy přírodního prostředí a společnosti v čase. V praxi však naše geografie často nahlíží na svůj předmět jen „inženýrsky“, nanejvýše „prognosticky“. Přitom je jasné, že společenský vývoj probíhal nejen v určitém čase, ale i v prostoru a že obsah i kvalita těchto kategorií se historicky měnily a tyto proměny se promítly do jejich současného stavu a ovlivňují jejich vývoj budoucí. Bez poznání průběhu a dialektiky těchto změn nepochopíme zcela změny probíhající nyní a ani nebudeme lépe předvídat jejich budoucí průběh. Přitom ve světě, ale i u nás, se začíná formovat historická geografie životního prostředí, v historických vědách pak historická ekologie (23).

Po tomto nezbytném odbočení se vraťme k našemu tématu. Historická geografie má ve Velké Británii nejen velkou tradici, ale i vážnost. Její nestor, prof. H. C. Darby, byl v r. 1988 dokonce povýšen do rytířského stavu a byl mu udělen titul Sir „for services to the study of historical geography“ (JHG 14, 1988, č. 3). Jeho 80. narozeninám bylo věnováno téměř celé první číslo 15. ročníku JHG (1989, tam viz i Darbyho bibliografii, viz též lit. 8). Rozmach historické geografie v Británii se počítá zhruba od 70. let. V r. 1973 byla založena při Institutu britských geografů (Institute of British Geographers) výzkumná skupina pro historickou geografii (Historical Geography Research Group), jejímž prvním předsedou byl A. R. H. Baker. Nyní je jím R. Kain z Univ. of Exeter. Skupina má asi 150 členů, ročně pořádá jednu až dvě výroční konference a několik sympozií (zpravidla jednodenních). Její činnost bezesporu přispívá k metodickému sjednocování historických geografů i ke zvyšování kvality jejich výzkumů. Výrazem snahy o navázání mezinárodní spolupráce a vystoupení z určité izolace jsou společná sympozia s historickými geografy ze SRN, Francie či Kanady, o nichž JHG referuje, jakož i podíl A. Bakera na činnosti pracovní skupiny MGU „Historické změny územní organizace“ (20). Od r. 1970 začala vycházet řada sborníků *Studies in Historical Geography* (editoři A. Baker a J. B. Harley), v roce 1975 byl založen *Journal of Historical Geography*, od r. 1977 pod redakcí R. Butlina pak řada *Historical Geography Series*; počínaje rokem 1982 začala vycházet významná edice *Cambridge Studies in Historical Geography* (10). Jejím cílem je rozvíjet především teoreticko-metodologické otázky historické geografie, její metody a techniky výzkumu. Do r. 1989 bylo vydáno již 15 svazků. Velmi zajímavý 5. svazek „*Explorations in Historical Geography. Interpretative Essays*“ (14), byl recenzován bohužel pouze v přece jen méně přístupném sborníku *Historická geografie* (14). Tato ediční řada prokazuje nové tendence ve vývoji britské historické geografie vytvářením směru historické sociální geografie v kontextu tzv. *human geography*.

Tuto velkou ediční základnu spolu s širokým zapojením vysokoškolských studentů do historickogeografických výzkumů a rozsáhlou popula-

rizační činnost považuje A. Simmsová (pochází ze SRN, nyní docentka historické geografie na univerzitě v Dublinu) za hlavní zdroje úspěšného rozvoje historické geografie v Británii (32, 3). Kromě toho najdeme historickogeografické práce i v časopise *Area*, vydávaném od r. 1969 Institutem britských geografů (založen 1933 /8, 30/), v němž se publikují stručnější příspěvky, jakož i v „*Transactions*“ téhož Institutu (4krát ročně, delší studie, 13). Opomím tu další edice geografických prací jako např. „*Progress in Human Geography*“ (2). Jak poukázal V. V. Annenkov (1), lze hovořit o „anglosaské“ škole historické geografie či historické geografii zemí mluvících anglicky. V r. 1975 bylo založeno volné sdružení historických geografů z Británie, USA, Kanady, Austrálie a Nového Zélandu — tzv. CUKANZUS (zkratky názvů Canada, U. K., Austrálie, Nový Zéland, USA). Pořádalo konference, které se od 6., konané v USA (9), začaly nazývat mezinárodní konference historických geografů (21). Jsou na ně zváni i hosté z jiných států se snahou o „otevření se světu“, o ovlivnění institucionalizačního procesu světové historické geografie, který zatím s přestávkami probíhá v rámci Mezinárodní geografické unie (1, 20, 21, 23). V r. 1989 se konala 7. mezinárodní konference historických geografů v Jeruzalémě na téma „Ideologie a krajina v historické perspektivě“. Kromě hostitelů bylo nejvíce účastníků z USA, Velké Británie, Kanady, pouze dva byli ze SRN, jeden z Francie a z Itálie, dva z Číny. Zdá se však, že založením studijní skupiny MGU „Historická geografie globálních změn životního prostředí“ zůstala institucionalizační iniciativa v rámci MGU a je po dohodě s určitým křídlem historických geografů z USA ovlivňována našimi kolegy ze SSSR (23, 34).

Silná obec historických geografů působí ve Spojených státech. Je však poměrně izolována a celkově projevuje malý zájem o rozvíjení spolupráce mimo rámec CUKANZUS. Stav historické geografie v USA výstižně charakterizuje editor JHG pro Ameriku R. D. Mitchell (26). Konstatuje, že polovina aktivních historických geografů světa působí v USA a Kanadě, že však jsou příliš uzavřeni do sebe a zabývají se hlavně problematikou obou Amerik při nízkém podílu teoretických prací. Úroveň výuky geografie v USA (ne však v Kanadě) hodnotí přitom z hlediska potřeb historické geografie jako nízkou. Především vyžaduje „internacionalizaci“ jejich historické geografie. V této souvislosti navrhuje, aby JHG ustoupil od dosavadní praxe a v recenzních rubrikách začal otiskovat i recenze či anotace prací vydaných v jiných jazycích, než jen v angličtině, a to včetně článků v časopisech, vybavených rozsáhlejšími anglickými resumé.

V rámci asociace amerických geografů (Association of American Geographers) působí zvláštní skupina pro historickou geografii (Historical Geography Specialty Group), která vydává své *Working Papers* (JHG 15, 1989, s. 23). Důležitějším periodikem je asi *Historical Geography Newsletter* (17), od r. 1972 vydávaný péčí Kalifornské státní univerzity v Northridge, kde je patrně centrum historické geografie USA a působí jeho editor R. D. Vicro. Tento časopis je rozsahem poměrně malý, vycházejí asi dvě čísla ročně o 20 stranách formátu A4.

Hlavním tiskovým orgánem severoamerické a britské historické geografie je tedy *Journal of Historical Geography*. Obsah jeho dosavadních 15 ročníků obráží tendence naznačené výše, resp. popsané v jiných pra-

cích (1, 2, 5, 8, 21, 22). Můžeme to do jisté míry dokumentovat na obsahové analýze hlavních článků ročníků 11—15 (1985—1989).

Ve svazcích 1985—1989 vyšlo celkem 88 hlavních článků (včetně 9 tzv. teoretických). Z nich je možné 26 % (abs. 23) označit za články s tematikou historické sociální geografie. Především články tohoto zaměření jsou více „historizující“ (22, 28, 29) a méně „geografizující“, akcentují spíš nadstavbové jevy a vlivy než působení vývoje materiální základny společenského bytí. Zaměření těchto studií můžeme charakterizovat názvy některých z nich: H. Southall: Britské svazy řemeslníků v Novém světě (1989/2); I. Gracier: Rudá Vídeň a municipální socialismus v Tel Avivu 1925—1928 (1989/4); G. L. Levine: Třída, etnicita a majetkový pohyb v Montrealu 1907—1909 (1987/4); G. Shaw: Změny konzumních požadavků a zásobování potravinami v britských městech 19. století (1985/3) ap. Na druhém místě je s 19,3 % (abs. 17) historická sídelní geografie, kde převažují články s problematikou geografie měst a urbanizace. Po 10,2 % (9) článků spadá do problematiky historické geografie obyvatelstva a „teorie historické geografie“.

Počet teoretických článků se zvýšil počínaje ročníkem 1987, kdy se stal hlavním editorem JHG A. R. H. Baker, který zavedl rubriku „Debaty“, do níž jsou zařazovány články či eseje obecnějšího či metodologického zaměření, o metodách a technikách výzkumu, kritice pramenů apod. Je to též patrně odrazem toho, že teorii vědní disciplíny nelze rozvíjet jen na konkrétní materii. Pro ilustraci uvádím názvy některých těchto studií: P. Glennie: Přejít od feudalismu ke kapitalismu z hlediska historickogeografického výzkumu (1987/3); D. Gregory: Regionální diferenciace Anglie v průmyslové revoluci (1987/1); G. Kearns: Historiografie, geografie a teorie systémů světa (1988/3); G. Roseová, M. Osborn: Feminismus a historická geografie (1988/4); P. Claval: Nové interpretace Francouzské revoluce a jejich geografický smysl (1989/3). Podíl 9,2 % (8) článků z historické geografie zemědělství svědčí o trvajících tradicích založených ve 30. letech výzkumem „land use“ a o pozornosti výzkumu vývoje systému pluzin. Zarážející je minimální pozornost věnovaná geografii průmyslu (1 článek!) a hospodářské geografii vůbec. Články, které bychom mohli označit za ekologizující, se začínají objevovat až v poslední době (viz např. F. Walter: Vztah k životnímu prostředí ve Švýcarsku v l. 1880—1914 — 1989/3).

Geografické či regionální zaměření článků v JHG jasně dokumentuje britsko-americký centralismus tohoto časopisu, který se ovšem patrně díky A. Bakerovi poněkud zmenšuje. Ze 79 článků (tj. bez 9 teoretických) se jich 34,2 % (27) týkalo území Velké Británie a Irska, 20,3 % (16) USA a Kanady. Stejně pozornosti, po 11,4 % (9), se dostalo v ročnících 1985—1989 zemím západní Evropy a Asie, kde jednoznačně vedou Francie, resp. Izrael (v jeho případě jsou autoři článků převážně z Hebrejské univerzity v Jeruzalémě jako nejvýznamnějšího střediska izraelské geografie a historické geografie). Africe bylo určeno 10,1 % (8) článků, a to většinou bývalým koloniím. Státům střední a východní Evropy pak pouhé 2 články (oba Polsku). Sovětskému svazu byl věnován jen jeden příspěvek. Výše zmíněné podněty R. D. Mitchella k „internacionalizaci“ JHG jsou tudíž oprávněné.

Současným trendům západní historické vědy odpovídá i periodizační struktura článků v JHG. Ze 79 článků ročníků 1985—1989 pouhé

2,6 % (2) se týkala období antiky či prehistorie a 13,8 % (11 článků) období „čistého“ feudalismu. Zato plných 41,8 % (33) se týkalo období 18. a 19. století, éry rozpadu feudalismu, přechodu ke kapitalismu volné konkurence. Dalšíh 36,7 % článků (29) pak spadalo do 20. století, tedy období kapitalismu monopolního. Některé články přitom přesahovaly tyto poněkud zjednodušeně stanovené mezníky. Převaha článků týkajících se období kapitalistického vývoje je drtivá. Jak věda, tak i společenská praxe v západních státech potřebuje poznat a zdůvodnit historické kořeny, průběh a především perspektivy kapitalistického společenského řádu. Výstižně to formuloval např. historik J. Křížek, podle něhož západní ideologové „... rychle rozpoznali, že obhajoba věčné existence kapitalismu a buržoazní společnosti jako vyvrcholení vývoje lidstva nebude a nemůže být dostatečně účinná bez historické argumentace...“ (25). Historický přístup v geografii současnosti, jeho další rozvoj, je tedy navýsost aktuální i u nás. Radikální a podstatné změny ve struktuře a rozmístění společenských výrobních sil, v charakteru a kvalitě krajinné sféry, životního prostředí u nás po r. 1945 a potřeba zvratu dosavadních tendencí v tendence nové jen podporují potřebu rozvoje historické geografie 20. století.

Za hlavními články a občasnou rubrikou „Debaty“ následují v každém čísle JHG rubriky další, pro čtenáře neméně pozoruhodné. Velmi informativní jsou „Zprávy o konferencích“ (Conference Reports). Ve zprávách o akcích MGU, zejména o sekcích historické geografie na mezinárodních geografických kongresech, se projevuje určitý „despekt“ autorů k těmto iniciativám (30, 33). Zatím tu nebyla publikována zpráva o studijní skupině MGU „Historická geografie globálních změn životního prostředí“ (23). Až po tuto rubriku je časopis „prokládán“ drobnými informacemi o různých událostech (vznik periodik, sborníků, odborných skupin apod.) v oblasti historické geografie ve světě, ovšem s minimálním podílem zpráv ze střední a východní Evropy. V č. 3/1987 vyšla však téměř „reklamní“ zpráva o sborníku *Historická geografie*. Svůj obsažný a fundovaný článek o vývoji a stavu historické geografie v Československu zveřejnil editor JHG A. Baker však v r. 1986 v časopise *Area* (6). Přednášel o tom i na zmíněné konferenci v r. 1986 v Luisianě v Baton Rouge (9). Velmi dobrou informační úroveň mají bibliografické rubriky. Zajímavé jsou eseje v rubrice „Review Article“, pojednávající najednou o více knihách vydaných ke stejné problematice. O častém obracení se k marxismu jako k metodologické a metodické inspiraci svědčí např. esej G. Kearns: *Utváření prostoru Marxovi* (1984/1) ale i další studie publikované jinde (5, 14). Rubrika „Reviews“ se geograficky člení na recenze prací týkajících se: a) Britských ostrovů a Evropy; b) Severní a Latinské Ameriky; c) ostatního světa. Za ní je většinou v každém čísle rubrika „Shorter Notices“ přinášející stručné anotace. Považují tyto rubriky za užitečné nejen pro historické geografie a geografie současnosti, ale i pro historiky, sociology, etnografy, ekonomy atd., protože obráží širou škálu historickogeografických výzkumů ve Velké Británii a USA. Za nedostatek považují skutečnost, že až doposud byla recenzována a anotována pouze anglicky psaná literatura. Až v r. 1989 se začínají objevovat první recenze o jinojazyčně psané produkci. Zde tedy plní JHG funkci mezinárodního časopisu poněkud omezeně. Podle posledních náznaků lze však v tomto směru očekávat pozitivní obrát.

Časopis *Journal of Historical Geography* lze doporučit všem našim geografům, i těm, kteří se přímo nezajímají o historickou geografii. Jeho obsah věcně, faktograficky i metodicky může napomoci rozvoji naší historické geografie i geografie samé. Je proto zarážející, že v Československu lze tento časopis studovat pouze prezenčně v jediné knihovně, a to v Historickém ústavu ČSAV v Praze. Domnívám se, že tento hlavní světový časopis oboru historické geografie by měl být k dispozici našim badatelům v hlavních vědeckých centrech — vedle Národní knihovny v Praze též v příslušných knihovnách alespoň v Brně a Bratislavě. Žádná věda, tedy ani historická geografie, se nemůže rozvíjet odtrženě od vědy světové, bez soustavné konfrontace s jejími výsledky.

Literatura:

1. ANNENKOV, V. V.: New horizons of historical geography. *Historická geografie* 20, Praha, ÚČSSD ČSAV 1982, s. 261—296.
2. BAKER, A. R. H.: Historical geography: a new beginning? In: *Progress in Human Geography* Vols. 3, 4. London, Edward Arnold Publ. 1979, s. 560—570.
3. BAKER, A. R. H.: Some facts about historical geography in Britain. Comment on A. Simms's paper [Erdkunde 1982, 71—79]. *Erdkunde* Bd. 37, 1983, s. 159—160.
4. BAKER, A. R. H.: Reflections on the relations of historical geography and the Annales school of history. In: *Explorations in historical geography*, Cambridge Univ. Press 1984, s. 1—27.
5. BAKER, A. R. H.: Maps, models and marxism: Methodological mutation in British historical geography. *L'Espace Géographique* No. 1, Paris 1985, s. 9—15.
6. BAKER, A. R. H.: Historical geography in Czechoslovakia. *Area* 18, 1986, č. 3, s. 223—228.
7. BAKER, A. R. H.: Editorial. The practice of historical geography. *Journal of Historical Geography* 13, 1987, č. 1, s. 1—2.
8. BAKER, A. R. H.: Některé rysy britské historické geografie 1966—1986. *Historická geografie* 26, Praha, ÚČSSD ČSAV 1987, s. 25—43.
9. BAKER, A. R. H.: Styles of historical geography: the Sixth International Conference of Historical Geographers, Louisiana, 19—26 July 1986. *Journal of Historical Geography* 13, 1987, č. 2, s. 193—199.
10. CAMBRIDGE Studies in Historical Geography Vols. 1—15. Series Editors: A. R. H. Baker, I. B. Harley and D. Ward. Cambridge University Press 1982—1989, Cambridge, U. K.
11. CARTER, F. W.: Rozvoj historické geografie se zvláštním zřetelem k Anglii. *Historická geografie* 8, Praha, ÚČSSD ČSAV 1971, s. 54—61.
12. DARBY, H. C. (Ed.): *A New Historical Geography of England*. Cambridge, Cambridge Univ. Press 1973, 767 s.
13. DARBY, H. C.: Historical geography in Britain, 1920—1980: continuity and change. *Transactions of the Institute of British Geographers*, Vol. 8, 1983, s. 421—428.
14. *Explorations in historical geography. Interpretative essays*. Ed. A. R. H. Baker and D. Gregory. Cambridge Studies in Historical Geography Vol. 5, Cambridge Univ. Press 1984, 252 s. Recenze in: *Historická geografie* 26, 1987, s. 147—149 (L. Jeleček a L. Fialová).
15. FIALOVÁ, L.: Dvacáté výročí „Historické geografie“. *Sborník ČSGS* 94, 1989, č. 2, s. 154.
16. GARDAVSKÝ, V.: O postavení geografie v systému věd. *Sborník prací*, 21, Brno, GGÚ ČSAV 1988, s. 9—14.
17. *Historical Geography. A Newsletter for Historical Geographers* Vols. 1—19, Ed. R. D. Vicerio. Dept. of Geography, California State University, Northridge 1972—1989, California, USA.
18. JELEČEK, L.: Historická geografie v Československé akademii věd a v Československu. *Sborník ČSGS* 88, 1983, č. 3, s. 213—222.
19. JELEČEK, L.: Historical Geography at the symposium „Geographical Research in the Czechoslovak Academy of Sciences 1952—1982“. *Historická geografie* 23, Praha, ÚČSSD ČSAV 1984, s. 307—312.

20. JELEČEK, L.: Některé výsledky pracovní skupiny MGU „Historické změny územní organizace“. Sborník ČSGS 90, 1985, č. 3, s. 249—250.
21. JELEČEK, L.: Nové tendence v mezinárodní spolupráci historických geografů. Historická geografie 26, Praha, ÚČSSD ČSAV 1987, s. 168—172.
22. JELEČEK, L.: Konference britských historických geografů o 200. výročí Velké francouzské buržoazní revoluce. Sborník ČSGS 94, 1989, č. 3, s. 216—217.
23. JELEČEK, L.: Studijní skupina MGU Historická geografie globálních změn životního prostředí. Sborník ČSGS 95, 1990, č. 1, s. 52—53.
24. Journal of Historical Geography. Vols. 1—15, 1985—1989, Academic Press, London — San Diego — New York — Austin — Boston — Sydney — Tokyo — Toronto, Harcourt Brace Jovanovich, Publishers.
25. KRÍŽEK, J.: Nad odkazem dějin. Tribuna č. 43, 1989, s. 3.
26. MITCHELL, R. D.: Editorial. A view from the Americas. Journal of Historical Geography 14, 1988, č. 1, s. 1—2.
27. NORTON, W.: Historical analysis in geography. Harlow 1984, 231 s. Zpráva in: Historická geografie 26, 1987, s. 126—127 (L. Jeleček).
28. OVERTON, M.: Agricultural revolution? Development of the agrarian economy in early modern England. In: Exploration in historical geography, Cambridge Univ. Press 1984, s. 118—139.
29. PHILLIPS, M. — UNWIN, T.: British historical geography: place and people. Area 17, 1985, č. 2, s. 155—163.
30. POWELL, J. M.: „Wish you were here“: Historical geography at the 26th International Geographical Congress, Sydney, 1988. Journal of Historical Geography 15, 1989, č. 4, s. 420—422.
31. PRINCE, H.: Trends in historical geography 1975—1981. Area 14, 1982, s. 253—259.
32. SIMMS, A.: Die historische Geographie in Grossbritannien. A personal view. Erdkunde Bd. 36, 1982, H. 2, s. 71—79.
33. WOOD, J. D.: The demise of the Working group on Historical Changes in Spatial Organization. Journal of Historical Geography 10, 1984, č. 4, s. 407—408.
34. Zpráva o činnosti historických geografů v Mezinárodní geografické unii. Historická geografie 24, Praha, ÚČSSD ČSAV 1985, s. 269—274.

(Pracoviště autora: Geografický ústav ČSAV, Na slupi 14, 128 00 Praha 2.)

Došlo do redakce 4. 12. 1989.

Lektoroval Milan Holeček